

- 2 Vyhlášení veřejné soutěže ve výzkumu a vývoji – standardní projekty
- 3 Vyhlášení veřejné soutěže ve výzkumu a vývoji – postdoktorské projekty
- 4 Vyhlášení veřejné soutěže ve výzkumu a vývoji – doktorské projekty
- 5 Vyhlášení veřejné soutěže ve výzkumu a vývoji – grantové projekty EUROCORES
- 6 Financování publikací z grantu
- 8 Problémy vydávání odborné literatury
- 11 Jak je to s nabídkou licence podle zákona o výzkumu a vývoji?

Editorial

Vážení čtenáři,

v prvním čísle roku 2007 upozorňujeme především na vyhlášení veřejných soutěží pro rok 2007. Text vyhlášení najdete tak jako v minulých letech i na internetových stránkách GA ČR (www.gacr.cz) a na místech zákonem předepsaných, v Obchodním věstníku a v databázi Evidence veřejných soutěží ve výzkumu a vývoji (www.vyzkum.cz/Informační systém VaV).

Ke dni vyhlášení veřejných soutěží v roce 2007 bude zájemcům k dispozici *Grantový systém GA ČR 2007*, a to v tištěné formě, i jako soubor ve formátu pdf na stránkách GA ČR. Dále jsou připraveny zadávací dokumentace pro všechny typy projektů.

Na základě častých dotazů přinášíme v tomto čísle také text shrnující informace pro podávání grantových přihlášek, ve kterých je z grantu požadován příspěvek na publikační a ediční náklady. Tyto informace bývaly až do roku 2004 součástí Grantového systému, po úpravě a revizi právníky jsme je zařadili do čísla 1/2007 alespoň jako informativní text. V souvislosti s tímto tématem je i příspěvek o problematice podporování edičních projektů.

Bulletin Grantové agentury České republiky

Ročník 15, číslo 1/2007

Odpovědná redaktorka: RNDr. Eva Juláková, CSc.

Adresa redakce: Kancelář GA ČR, Národní 3, 110 00 Praha 1,
tel.: 221 403 559, fax: 224 240 598,
e-mail: eva.julakova@gacr.cas.cz, <http://www.gacr.cz>

Tiskne, distribuuje, přihlášky k odběru přijímá a veškeré
reklamace vyřizuje: BCS, s.r.o., provozovna Chrást 59, 289 14
Poříčany, tel./fax: 321 695 410, e-mail: bcs-brunclik@iol.cz

Grafická úprava a zlom: Eva Řihová, tel.: 774 534 818,
e-mail: evariha@volny.cz

Fotografie: Ing. Tomáš Trojan

Evidenční číslo Ministerstva kultury MK ČR E 6517

Vychází šestkrát ročně, roční předplatné 150 Kč

© Grantová agentura České republiky, 2006

ISSN 1210-6402

VYHLÁŠENÍ VEŘEJNÉ SOUTĚŽE VE VÝZKUMU A VÝVOJI

Grantová agentura České republiky se sídlem Národní 3, Praha 1, PSČ 110 00, IČ 48 54 90 37 (dále jen „GA ČR“), v souladu se zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění pozdějších předpisů, s nařízením vlády č. 461/2002 Sb., o účelové podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o veřejné soutěži ve výzkumu a vývoji, se zákonem č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem, ve znění pozdějších předpisů, a s dalšími obecně závaznými právními předpisy

vyhlašuje

veřejnou soutěž ve výzkumu a vývoji na podporu standardních grantových projektů

(dále jen „veřejná soutěž“).

Podmínky veřejné soutěže:

1. Veřejná soutěž je vyhlašována na podporu standardních grantových projektů, tj. projektů základního výzkumu s předpokládaným zahájením řešení od **1. ledna 2008**.
2. Předpokládaná doba trvání (řešení) standardních grantových projektů činí nejvýše 5 let.
3. Uchazeči, kteří splňují všechny podmínky stanovené obecně závaznými právními předpisy a podmínky stanovené v zadávací dokumentaci, mohou podávat návrhy grantových projektů (dále jen grantové přihlášky) v následujících oborech:
 - a) technické vědy;
 - b) přírodní vědy;
 - c) lékařské vědy;
 - d) společenské vědy;
 - e) zemědělské vědy.
4. Podrobné podklady a informace nezbytné pro zpracování a podávání grantových přihlášek, podmínky způsobilosti uchazečů a požadavky na její prokázání i způsob a kritéria hodnocení grantových přihlášek jsou stanoveny v zadávací dokumentaci.
5. **Soutěžní lhůta** začíná dnem následujícím po dni vyhlášení veřejné soutěže v Obchodním věstníku a **končí dnem 2. dubna 2007**.
6. Formuláře grantové přihlášky jsou dostupné výhradně na internetových stránkách GA ČR na adrese <http://www.gacr.cz> v internetové on-line aplikaci vytvořené GA ČR k tomuto účelu (dále jen „aplikace“). Grantová přihláška musí být vyplněna v aplikaci a z ní také vytištěna podle návodu obsaženého v aplikaci. **Grantová přihláška** musí být podána v listinné podobě, v **jednom originálním vyhotovení a jedné kopii**, se všemi přílohami, a to buď předána do podatelny GA ČR, na adrese **Národní 3, Praha 1, PSČ 110 00**, nejpozději do 16:00 h posledního dne soutěžní lhůty, anebo zaslána s uvedením adresy Grantová agentura ČR, Národní 3, Praha 1, PSČ 110 00, nejpozději s poštovním razítkem posledního dne soutěžní lhůty. Grantová přihláška musí být podána v samostatné obálce se zřetelným označením „GRANTOVÁ PŘIHLÁŠKA - SP“.
7. **Hodnotící lhůta** začíná dnem **3. dubna 2007** a končí dnem **26. listopadu 2007**.
8. **Místo pro převzetí zadávací dokumentace** a pro podávání grantových přihlášek:
Grantová agentura České republiky
Národní 3, 110 00 Praha 1
tel.: +420 221 403 111
fax: +420 224 240 565, +420 224 240 598
e-mail: grantcr@gacr.cas.cz nebo infogacr@gacr.cas.cz
adresa GA ČR v síti Internet: <http://www.gacr.cz>
Zadávací dokumentace bude vydávána po dobu soutěžní lhůty v pracovní dny v době od 8:00 do 16:00 hodin, k dispozici bude též na internetových stránkách GA ČR.
9. **Výsledky veřejné soutěže** budou vyhlášeny dne **27. listopadu 2007** zveřejněním na internetové adrese GA ČR <http://www.gacr.cz>. GA ČR dále vyrozumí každého uchazeče a navrhovatele o udělení či neudělení grantu.

vyhlášení veřejné soutěže ve výzkumu a vývoji

Grantová agentura České republiky se sídlem Národní 3, Praha 1, PSČ 110 00, IČ 48 54 90 37 (dále jen „GA ČR“), v souladu se zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění pozdějších předpisů, s nařízením vlády č. 461/2002 Sb., o účelové podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o veřejné soutěži ve výzkumu a vývoji, se zákonem č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem, ve znění pozdějších předpisů, a s dalšími obecně závaznými právními předpisy

vyhlašuje

veřejnou soutěž ve výzkumu a vývoji na podporu postdoktorových grantových projektů

(dále jen „veřejná soutěž“).

Podmínky veřejné soutěže:

1. Veřejná soutěž je vyhlašována na podporu **postdoktorových grantových projektů**, tj. projektů základního výzkumu, jejichž budoucí řešitel (navrhovatel) dokončil doktorské studium dosažením titulu Ph.D. (nebo jeho ekvivalentu v zahraničí), přičemž doba od ukončení studia nesmí být delší než 4 roky. Grantovou přihláškou je možné podat i před termínem obhajoby, navrhovatel ale musí doklad o úspěšném ukončení postgraduálního studia zaslat GA ČR nejpozději do 30 dnů před ukončením hodnotící lhůty.
2. Předpokládaná doba trvání (řešení) **postdoktorových grantových projektů** činí nejvýše tři roky, s předpokládaným zahájením řešení od **1. ledna 2008**.
3. Uchazeči, kteří splňují všechny podmínky stanovené obecně závaznými právními předpisy a podmínky stanovené v zadávací dokumentaci, mohou podávat návrhy grantových projektů (dále jen grantové přihlášky) v následujících oborech:
 - a) technické vědy;
 - b) přírodní vědy;
 - c) lékařské vědy;
 - d) společenské vědy;
 - e) zemědělské vědy.
4. Podrobné podklady a informace nezbytné pro zpracování a podávání grantových přihlášek, podmínky způsobilosti uchazečů a požadavky na její prokázání i způsob a kritéria hodnocení grantových přihlášek jsou stanoveny v zadávací dokumentaci.
5. **Soutěžní lhůta** začíná dnem následujícím po dni vyhlášení veřejné soutěže v Obchodním věstníku a **končí dnem 2. dubna 2007**.
6. Formuláře grantové přihlášky jsou dostupné výhradně na internetových stránkách GA ČR na adrese <http://www.gacr.cz> v internetové on-line aplikaci vytvořené GA ČR k tomuto účelu (dále jen „aplikace“). Grantová přihláška musí být vyplněna v aplikaci a z ní také vytištěna podle návodu obsaženého v aplikaci. **Grantová přihláška** musí být podána v listinné podobě, v **jednom originálním vyhotovení a jedné kopii**, se všemi přílohami, a to buď předána do podatelny GA ČR, na adrese Národní 3, Praha 1, PSČ 110 00, nejpozději do 16:00 h posledního dne soutěžní lhůty, anebo zaslána s uvedením adresy Grantová agentura ČR, Národní 3, Praha 1, PSČ 110 00, nejpozději s poštovním razítkem posledního dne soutěžní lhůty. Grantová přihláška musí být podána v samostatné obálce se zřetelným označením „GRANTOVÁ PŘIHLÁŠKA - PD“.
7. **Hodnotící lhůta** začíná dnem **3. dubna 2007** a končí dnem **26. listopadu 2007**.
8. **Místo pro převzetí zadávací dokumentace** a pro podávání grantových přihlášek:
Grantová agentura České republiky
Národní 3, 110 00 Praha 1
tel.: +420 221 403 111
fax: +420 224 240 565, +420 224 240 598
e-mail: grantcr@gacr.cas.cz nebo infogacr@gacr.cas.cz
adresa GA ČR v síti Internet: <http://www.gacr.cz>
Zadávací dokumentace bude vydávána po dobu soutěžní lhůty v pracovní dny v době od 8:00 do 16:00 hodin, k dispozici bude též na internetových stránkách GA ČR.
9. **Výsledky veřejné soutěže** budou vyhlášeny dne **27. listopadu 2007** zveřejněním na internetové adrese GA ČR <http://www.gacr.cz>. GA ČR dále vyrozumí každého uchazeče a navrhovatele o udělení či neudělení grantu.

VYHLÁŠENÍ VEŘEJNÉ SOUTĚŽE VE VÝZKUMU A VÝVOJI

Grantová agentura České republiky se sídlem Národní 3, Praha 1, PSČ 110 00, IČ 48 54 90 37 (dále jen „GA ČR“), v souladu se zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění pozdějších předpisů, s nařízením vlády č. 461/2002 Sb., o účelové podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o veřejné soutěži ve výzkumu a vývoji, se zákonem č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem, ve znění pozdějších předpisů, a s dalšími obecně závaznými právními předpisy

vyhlašuje

veřejnou soutěž ve výzkumu a vývoji na podporu doktorských grantových projektů

(dále jen „veřejná soutěž“).

Podmínky veřejné soutěže:

1. Veřejná soutěž je vyhlašována na podporu doktorských grantových projektů s předpokládaným zahájením řešení od **1. ledna 2008**.
2. Předpokládaná doba trvání (řešení) doktorských grantových projektů činí nejvýše 4 roky.
3. Uchazeči, kteří splňují všechny podmínky stanovené obecně závaznými právními předpisy a podmínky stanovené v zadávací dokumentaci, mohou podávat návrhy grantových projektů (dále jen grantové přihlášky) v následujících oborech:
 - a) technické vědy;
 - b) přírodní vědy;
 - c) lékařské vědy;
 - d) společenské vědy;
 - e) zemědělské vědy.
4. Podrobné podklady a informace nezbytné pro zpracování a podávání grantových přihlášek, podmínky způsobilosti uchazečů a požadavky na její prokázání i způsob a kritéria hodnocení grantových přihlášek jsou stanoveny v zadávací dokumentaci.
5. **Soutěžní lhůta** začíná dnem následujícím po dni vyhlášení veřejné soutěže v Obchodním věstníku a **končí dnem 2. dubna 2007**.
6. Formuláře grantové přihlášky jsou dostupné výhradně na internetových stránkách GA ČR na adrese <http://www.gacr.cz> v internetové on-line aplikaci vytvořené GA ČR k tomuto účelu (dále jen „aplikace“). Grantová přihláška musí být vyplněna v aplikaci a z ní také vytištěna podle návodu obsaženého v aplikaci. **Grantová přihláška** musí být podána v listinné podobě, v **jednom originálním vyhotovení a jedné kopii**, se všemi přílohami, a to buď předána do podatelny GA ČR, na adrese **Národní 3, Praha 1, PSČ 110 00**, nejpozději do 16:00 h posledního dne soutěžní lhůty, anebo zaslána s uvedením adresy Grantová agentura ČR, Národní 3, Praha 1, PSČ 110 00, nejpozději s poštovním razítkem posledního dne soutěžní lhůty. Grantová přihláška musí být podána v samostatné obálce se zřetelným označením „GRANTOVÁ PŘIHLÁŠKA - SP“.
7. **Hodnotící lhůta** začíná dnem **3. dubna 2007** a končí dnem **26. listopadu 2007**.
8. **Místo pro převzetí zadávací dokumentace** a pro podávání grantových přihlášek:
Grantová agentura České republiky
Národní 3, 110 00 Praha 1
tel.: +420 221 403 111
fax: +420 224 240 565, +420 224 240 598
e-mail: grantcr@gacr.cas.cz nebo infogacr@gacr.cas.cz
adresa GA ČR v síti Internet: <http://www.gacr.cz>
Zadávací dokumentace bude vydávána po dobu soutěžní lhůty v pracovní dny v době od 8:00 do 16:00 hodin, k dispozici bude též na internetových stránkách GA ČR.
9. **Výsledky veřejné soutěže** budou vyhlášeny dne **27. listopadu 2007** zveřejněním na internetové adrese GA ČR <http://www.gacr.cz>. GA ČR dále vyrozumí každého uchazeče a navrhovatele o udělení či neudělení grantu.

VYHLÁŠENÍ VEŘEJNÉ SOUTĚŽE VE VÝZKUMU A VÝVOJI

Grantová agentura České republiky se sídlem Národní 3, Praha 1, PSČ 110 00, IČ 48 54 90 37 (dále jen „GA ČR“), v souladu se zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění pozdějších předpisů, s nařízením vlády č. 461/2002 Sb., o účelové podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o veřejné soutěži ve výzkumu a vývoji, se zákonem č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem, ve znění pozdějších předpisů, a s dalšími obecně závaznými právními předpisy

vyhlašuje

veřejnou soutěž ve výzkumu a vývoji na podporu grantových projektů EUROCORES European Collaborative Research Project in the Social Sciences (ECRP)

(dále jen „veřejná soutěž“).

GA ČR vyhlásila v souladu s European Science Foundation (dále jen „ESF“) na ECRP **jednostupňovou** veřejnou soutěž.

Vyhlášení programu ECRP „Call for Proposals“ lze nalézt na domovské stránce ESF <http://www.esf.org>, kde jsou zároveň k dispozici i další podrobnosti k programu.

V programu EUROCORES spojují ESF a její členské organizace své úsilí a prostředky k podpoře společných projektů umožňujících zapojení vědeckých týmů evropských zemí do široké interdisciplinární spolupráce v rámci tématicky vymezených oblastí - tématických podprogramů.

GA ČR se v souladu se zásadami programu EUROCORES připojila k tématickému podprogramu ECRP a poskytne účelovou podporu na řešení dílčí části projektu, které bude probíhat v ČR. Projektu se musí účastnit minimálně dva další vědecké týmy z evropských zemí (dle vyhlášení ESF).

Podmínky veřejné soutěže:

1. Veřejná soutěž je vyhlašována na podporu grantových projektů EUROCORES, tj. projektů základního výzkumu v oblasti sociálních věd.
2. Předpokládaná doba trvání (řešení) grantových projektů EUROCORES činí nejvýše tři roky s předpokládaným zahájením řešení od **1. června 2008**.
3. Uchazeči, kteří splňují všechny podmínky stanovené obecně závaznými právními předpisy a podmínky stanovené v zadávací dokumentaci grantových projektů EUROCORES a vyhlášení tématického podprogramu ESF, mohou podávat návrhy grantových projektů (dále jen grantové přihlášky) na témata z oblasti sociálních věd.
4. Podrobné podklady a informace nezbytné pro zpracování a podávání grantových přihlášek, podmínky způsobilosti uchazečů a požadavky na její prokázání i způsob a kritéria hodnocení grantových přihlášek jsou stanoveny v zadávací dokumentaci grantových projektů EUROCORES.
5. **Soutěžní lhůta** začíná dnem následujícím po dni vyhlášení veřejné soutěže v Obchodním věstníku a **končí dnem 15. května 2007**.

6. Formuláře grantové přihlášky jsou dostupné výhradně na internetových stránkách GA ČR na adrese <http://www.gacr.cz> v internetové on-line aplikaci vytvořené GA ČR k tomuto účelu (dále jen „aplikace“). Grantová přihláška musí být vyplněna v aplikaci a z ní také vytištěna podle návodu obsaženého v aplikaci. **Grantová přihláška** musí být podána v listinné podobě, **v jednom originálním vyhotovení a jedné kopii**, se všemi přílohami, a to buď předána do podatelny GA ČR, na adrese **Národní 3, Praha 1, PSČ 110 00**, nejpozději do 16:00 h posledního dne soutěžní lhůty, anebo zaslána na adresu Grantová agentura ČR, Národní 3, Praha 1, PSČ 110 00, nejpozději s poštovním razítkem posledního dne soutěžní lhůty. Grantová přihláška musí být podána v samostatné obálce se zřetelným označením „GRANTOVÁ PŘIHLÁŠKA - EUROCORES“ a s akronymem tématického podprogramu.

7. **Hodnotící lhůta** začíná dnem **15. května 2007** a končí dnem **15. ledna 2008**.

8. **Místo pro převzetí zadávací dokumentace** a pro podávání grantových přihlášek:

Grantová agentura České republiky

Národní 3, 110 00 Praha 1

tel.: +420 221 403 111

fax: +420 224 240 565, +420 224 240 598

e-mail: grantcr@gacr.cas.cz nebo

infogacr@gacr.cas.cz

adresa GA ČR v síti Internet: <http://www.gacr.cz>

Zadávací dokumentace bude k dispozici na internetových stránkách GA ČR a po dobu soutěžní lhůty bude též vydávána v pracovní dny v době od 8:00 do 16:00 hodin.

9. **Výsledky veřejné soutěže** zveřejní GA ČR na svých internetových stránkách GA ČR (<http://www.gacr.cz>). GA ČR rozhodne do konce hodnotící lhůty, uvedené ve vyhlášení veřejné soutěže. Výsledky budou zveřejněny bezprostředně po vyhlášení výsledků ESF. GA ČR následně vyrozumí každého uchazeče a navrhovatele o udělení či neudělení grantu.

Financování publikací z grantu

AUTORSKÁ PRÁVA

Součástí grantových projektů, jakožto projektů výzkumu a vývoje, může být také zveřejnění získaných, shromážděných nebo zpracovaných údajů, dat a vědeckých nebo odborných děl. Práva a povinnosti autorů i vydavatelů upravuje zákon č. 121/2000 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých, ve znění pozdějších předpisů (autorský zákon). Podle tohoto právního předpisu se **autorská práva** dělí na **výlučná práva osobnostní a výlučná práva majetková**.

Osobnostní autorská práva a právo na původcovství poznatků náleží autorovi (autorům), tedy v případě grantového projektu řešiteli a jeho spolupracovníkům, jmenovitě uvedeným jako autoři díla. Osobnostních práv se autor nemůže vzdát, jsou nepřevoditelná a smrtí autora zanikají.

Majetková práva, zejména právo dílo užít, může autor udělit jiné osobě na základě licenční smlouvy - zvláštním typem licenční smlouvy je **licenční smlouva vydavatelská** (§ 46 a násl. autorského zákona), kterou je nutné uzavřít písemně a musí v ní být dohodnuta výše odměny (autorský honorář), event. způsob jejího výpočtu. Licenční vydavatelkou smlouvou musí být rovněž stanoveno, na jak dlouhou dobu (např. u knih na jaký počet vydání a v jakém časovém intervalu) se právo užít dílo uděluje, jakým způsobem bude vydavatel dílo distribuovat či prodávat, kdo je majitelem vydaných vyhotovení díla (zpravidla to je vydavatel) apod.

K tzv. **zaměstnaneckému dílu** (viz § 58 autorského zákona; zaměstnanecké dílo je takové, které autor vytvoří v rámci svého pracovního poměru, má tedy v pracovní smlouvě nebo v popisu práce **výslovně uvedeno**, že určité dílo vytvoří) vykonává zpravidla autorova majetková práva svým jménem a na svůj účet zaměstnavatel, nebo je se souhlasem autora postoupí třetí osobě (vydavateli). Autorova osobnostní práva však i v případě zaměstnaneckého díla zůstávají nedotčena.

Pokud se na krytí nákladů spojených s vydáním díla podílí další subjekt (sponzor, grantová instituce, která se v terminologii zákona č. 130/2002 Sb. nazývá poskytovatel) **ne** vznikají tomuto subjektu z důvodu finanční spoluúčasti žádná majetková práva, tím méně pak práva osobnostní. Rovněž poskytovatel nemůže být vlastníkem vyhotovených vydání díla (pokud není stranou zúčastněnou na uzavřené licenční vydavatelské smlouvě, což by bylo značně neodbyklé). V díle vydaném s grantovou podporou je tedy v copyrightové doložce uveden standardním způsobem autor (resp. autoři) díla a obvyklým způsobem je uveden i vydavatel. Poskytovatel si pouze zpravidla vymíní, že v díle (u knih nejlépe na anotační straně, tj. na rubové stránce titulu) musí být uvedena skutečnost, že dílo vzniklo za grantové podpory a také číslo příslušného projektu (obdobně se obvykle postupuje i v případě sponzorů). Dále zpravidla posky-

tovatel požaduje, aby mu autor či autoři dodali jeden výtisk nebo vyhotovení díla.

VYPRACOVÁNÍ GRANTOVÉ PŘIHLÁŠKY

Pokud jsou z grantu požadovány prostředky na publikační a ediční náklady, je nezbytné dodržet tyto zásady:

1. Nelze požadovat prostředky na vydávání periodických publikací (např. časopisů), učebnic a skript. Z grantů jsou přednostně podporována ta díla, která jsou výsledkem badatelské činnosti v rámci daného grantového projektu nebo předchozích grantových projektů. Je rovněž možné získat finanční podporu na vydání již připraveného díla, které není nijak vázáno na grantové projekty GA ČR, pokud je žádost o podporu takového projektu příznivě hodnocena a pokud to dovolí finanční situace GA ČR.
2. Pro výlohy na badatelskou část grantového projektu (získávání, shromažďování a zpracovávání dat), která ediční části předchází, platí stejné zásady jako pro jiné badatelské projekty. V rámci výloh spojených s vydáním díla lze z rozpočtu grantu požadovat prostředky na práce a služby související s přípravou rukopisu a na publikační a ediční náklady, jejichž součástí mohou být i autorské honoráře.
3. V grantovém projektu musí být v již přihlášce specifikovány **ediční záměry** (rozsah a odborné zaměření díla, jeho předpokládané uplatnění atd.), event. **publikační předpoklady** (kdo a za jakých finančních podmínek dílo vydá, zda bude dílo poskytováno za úplaty na knižním trhu, nebo bude distribuováno pro vybraný okruh zájemců apod.). Z grantu nelze podporovat edice nejasné, kdy není již při podání grantové přihlášky jasné, zda a v jaké formě bude navrhované dílo realizováno. Na grantový projekt, jehož záměrem je pouhé vytvoření díla (tedy nikoliv jeho vydání), poskytne GA ČR grant **jen ve výjimečných a řádně odborně odůvodněných případech**.
4. **Navrhovatelem** grantového projektu zahrnujícího vydání určitého díla je zpravidla budoucí autor (resp. kolektiv autorů). Pokud grantový **projekt zahrnuje i badatelskou část**, je **uchazečem** zpravidla ta instituce, ve které je výzkum prováděn (a která je pracovištěm navrhovatele). V případě **projektů výhradně edičních** lze potom přihlášku koncipovat v podstatě třemi způsoby:
 - a) Uchazečem je sám **autor jako fyzická osoba**; event. spoluautoři potom v přihlášce vystupují jako jeho spolupracovníci (pokud jsou uvedeni jako spolunavrhovatelé/spolu-uchazeči, zbytečně to komplikuje formální i finanční záležitosti). Přidělené finanční prostředky spravuje autor a vydavateli proplácí vykonané práce

na základě faktur. Vydavatel rovněž z poskytnuté částky hradí veškeré autorské honoráře.

- b) Uchazečem je budoucí **vydavatel** díla, který jakožto právnická osoba určí v přihlášce budoucího autora jako navrhovatele a event. spoluautory uvede jako jeho spolupracovníky. S přidělenými prostředky hospodaří vydavatel a vyúčtuje poskytovateli grantu náklady za vykonané práce, autorské honoráře atd.
- c) Uchazečem je **instituce, ve které je budoucí autor zaměstnán a pro kterou v určitých případech dílo vytvoří v rámci svého pracovního poměru** (jde tedy o zaměstnanecké dílo, které je však v praxi ve skutečnosti spíše výjimkou). Navrhovatelem potom je opět budoucí autor, spoluautoři jsou uvedeni jako spolupracovníci. Pracoviště autora hospodaří s grantem a hradí z něj vydavateli faktury za vykonané práce nebo prostředky na autorské honoráře. Tento postup je v praxi dosud nejčastější, přestože má řadu nevýhod (viz dále) a je plně oprávněný **pouze** právě v případě zaměstnaneckých děl.

PUBLIKAČNÍ A EDIČNÍ NÁKLADY

Ediční náklady zahrnují náklady na redakční, technické i grafické práce (včetně příspěvku na režijní náklady **vydavatele** ve výši povolené Grantovým systémem GA ČR), polygrafické zpracování a distribuci díla a také na autorské honoráře (viz dále). Ediční náklady musí být uvedeny v přihlášce a doloženy předběžnou orientační kalkulací vydavatele; v průběhu řešení mohou být podle potřeby upřesněny (v rámci příslušné dílčí zprávy). Částka na ediční náklady může být však **přidělena** teprve na základě předložené licenční vydavatelské smlouvy (přiložené podle situace buď k přihlášce, nebo k příslušné dílčí zprávě). GA ČR může rovněž před přidělením částky na ediční náklady požadovat předložení rukopisu nebo jeho části a může určit vlastní odborné posuzovatele.

Dotace z grantu slouží jako cenová intervence pro specializovaná díla, jejichž prodejní cena by při malém nákladu byla neúnosně vysoká. Může také být finanční pomocí vydavateli, který příspěvkem z grantu získá prostředky na to, aby se vydání odborného díla (které je zpravidla velmi neziskovou záležitostí!) vůbec ujal. Vydavatel je pak povinen v díle uvést doporučenou cenu, která je již snížena v souladu s příspěvkem z grantu.

Pro díla, která budou prodávána na knižním trhu, je nutno ve finanční rozvaze vyčíslit jak předpokládanou výdajovou strukturu edice, tak i stránku příjmovou; do příjmů se přitom zahrnou tržby **za veškeré prodejní výtisky**, bez ohledu na to, zda nebo do kdy budou prodány. Tržby jsou považovány za příjem z řešení projektu a musí o ně být snížena částka požadovaná na ediční náklady. Je-li vydavatelem nekomerční organizace (např. vysoká škola, vědecká instituce), nebo jde-li o dílo interního charakteru, které nebude veřejně prodáváno, není nutné příjmovou stránku uvažovat a příjem získaný event. prodejem části nákladu může vydavatel použít na podporu své další ediční činnosti.

Autorský honorář vyplácí v každém případě vydavatel na základě licenční vydavatelské smlouvy a může být **v položce edičních nákladů** v grantové přihlášce nárokován pouze ve výši obvyklé v době uzavření smlouvy. Z grantu pak nelze odděleně nárokovat hrazení těch prací, které jsou součástí povinností autora podle licenční vydavatelské smlouvy (např. přepis textu), ani další odměny autorům v položkách mzdových nákladů (odměny mohou být uvedeny pouze za práce vykonávané v event. badatelské části projektu). Spolupracovníci, kteří se budou podílet pouze technickými či administrativními pracemi (např. při shromažďování či zpracování údajů) však mohou být odměňováni z mzdových prostředků (viz dále).

Jestliže je uchazečem (a pozdějším příjemcem grantu) pracoviště navrhovatelů, bývají často v položce publikačních a edičních nákladů zahrnovány další náklady tohoto uchazeče, které s edicí nesouvisí. Také je zpravidla kalkulován příspěvek na režii příjemce-pracoviště autora. V položce publikačních a edičních nákladů však již bývá zahrnut příspěvek na režii vydavatele (viz výše) a stane se potom, že v rozpočtu grantu jsou doplňkové režijní náklady vypočítány **chybně**, jako 20 % z veškerých neinvestičních výdajů (potom by vlastně byl z grantu hrazen příspěvek na režii duplicitně). Toto je jedním z důvodů, proč přihlášky edičních projektů není zcela vhodné koncipovat podle uvedeného bodu 4 c). Častou chybou rovněž je to, že odměny autorům jsou zahrnovány do rozpočtu grantu jako odměny, které pracoviště autorovi (autorům) vyplácí přímo. Navíc pracoviště autora (autorů) nebývá stranou zúčastněnou na licenční vydavatelské smlouvě, tudíž fakturace a proplácení nákladů vydavatele naráží na značné obtíže.

Protože uspořádání finančních záležitostí může vypadat poněkud komplikované, shrneme základní zásady v následujícím přehledu:

Položka	Uchazeč		
	Autor	Vydavatel	Pracoviště autora
Přidělení účelových prostředků	Grant obdrží autor a hradí z něj mj. faktury vydavatele.	Grant obdrží vydavatel.	Grant obdrží pracoviště autora a hradí z něj mj. faktury vydavatele.
Publikační a ediční náklady	Autor poskytne vydavateli na základě faktury částku, která byla určena v předběžné kalkulaci.	Vydavatel čerpá z přidělené částky podle potřeby a vyúčtuje vše v příslušné zprávě.	Příjemce poskytne vydavateli na základě faktury částku, která byla určena v předběžné kalkulaci.
Honoráře pro autora (autory)	Vydavatel hradí veškeré honoráře z částky na publikační a ediční náklady poskytnuté autorem-příjemcem.	Honoráře hradí vydavatel z přidělené částky na publikační a ediční náklady.	Honoráře hradí vydavatel z částky na publikační a ediční náklady poskytnuté příjemcem.
Technické a administrativní práce	Hradí buď autor (nejméně formou proplácených faktur, tedy z položky služby), nebo vydavatel (z částky na publikační a ediční náklady)	Hradí vydavatel z přidělené částky, pro vlastní zaměstnance může požadovat i mzdové prostředky.	Hradí příjemce buď z položky mzdových prostředků, nebo vydavatel z částky na publikační a ediční náklady fakturované příjemci.
Sociální a zdravotní pojištění	Zahrnuje se do rozpočtu pouze tedy, jsou-li požadovány mzdové prostředky; autorské honoráře však mzdovými prostředky nejsou, jsou zdaněny odlišnou sazbou a sociální a zdravotní pojištění se z nich neplatí.		
Ostatní položky věcných nákladů (provozní a cestovní náklady), investiční náklady	Přípustné - podle potřeby		

/jul/

Problémy vydávání odborné literatury

PROČ PO ROCE 1989 PADLY TĚMĚŘ VŠECHNY „KAMENNÉ“ NAKLADATELSKÉ DOMY?

Vydávání odborné literatury v českých zemích má dlouhou a poměrně úspěšnou tradici. Navzdory mnohým problémům technickým i jiným vycházely knihy kvalitně zpracované, struktura a síť vydavatelství pokrývala všechny potřebné oblasti. Po roce 1989 však jsme byli svědky neobyčejně rychlého rozpadu celé této oblasti, jehož důvodů bylo jistě mnoho a výsledek vznikl jejich vzájemným působením. Mnohé z nich mají povahu ekonomickou a fundovaný ekonom by je možná interpretoval jinak, než uvádí tento text, který se týká především vydávání odborné literatury, i když možná některá obecná tvrzení platí i pro oblast vydávání beletrie.

Obor vydávání knih byl nutně poznamenán politickou a ekonomickou situací předchozího režimu, stejně jako všechno ostatní. Přitom v některých rysech byly podmínky

pro vydávání knih trochu lepší než v jiných oborech, snad by bylo možné říci i nadstandardní, v jiných byl naopak nátlak oficiálních dogmat horší než v ostatních výrobních odvětvích. Ty horší momenty lze dozajista spatřovat ve dvou oblastech:

1. Dlouhá léta nebylo možné tisknout určitá témata a především určité autory (ty „tiskli“ jiní a jinak). V oblasti odborné literatury nejhůř dopadly bezesporu společenské vědy, ale i v oborech ryze technických byla mnohá tabu. Je zcela pochopitelné, že po změně hospodářské a politické situace se všichni vrhli právě na vydávání těchto dřívějších knih prohibiti - a jistě to bylo neobyčejně záslužné. Nicméně tento výbuch svobody vydavatelů a tomu odpovídající přesun zájmu čtenářské obce přispěly k narušení rovnováhy normálně fungujícího knižního trhu po dobu minimálně několika let.

2. Dřívější politické uskupení se téměř hystericky obávalo čehokoliv, co by mohlo sloužit k rozmnožování tiskovin. I tak primitivní zařízení jako dávné cyklostyly podléhala velmi přísnému režimu kontrol (Co kdyby na nich někdo probůh kopíroval protistátní letáky!) a o dnes běžných kopírkách na nám většinou mohlo jenom zdát. V souladu s touto tendencí bylo voleno i strojní vybavení tiskáren. Nejde jen o to, zda bylo více technicky zastaralé, nebo méně. Ale především to byly většinou velké stroje, vhodné na výrobu velkonákladových tiskovin, možná i proto, že menší počet strojů se lépe hlídal. To samozřejmě silně znevýhodňovalo ty nakladatelské oblasti, ve kterých by přirozená situace vyžadovala rozumně malé náklady knih, tedy především odbornou literaturu prakticky ve všech oborech. Jestliže v češtině vyjde např. odborná monografie v nákladu 200 kusů, odpovídajícím velikosti čtenářské obce daného jazyka a oboru, a ty dvě stovky čtenářů si ji koupí a poučí se z ní, je asi dosaženo správného cíle. S vybavením tiskáren existujících v roce 1989 to ale bylo prakticky nerealizovatelné, protože vyrobít tak málo knížek na stávajících velkých strojích bylo nepohodlné až nemožné. Většinou nejmenší „přípustný“ náklad byl 1 000 kusů - a to se muselo v tiskárně moc prosit! Teprve menší tiskárenské podniky vznikající po roce 1989 se vydaly správnou cestou a dnes je tento problém již prakticky odstraněn. Ale v tradičních nakladatelských domech byli zvyklí na to, že knížky se vydalo těch 1 000 kusů, ačkoliv všichni věděli, že půjde-li to dobře, prodají se ty dvě stovky a zbytek půjde do stoupy. Nikdo se tím ale moc nevzrušoval a na ceně knihy se to prakticky neprojevovalo.

Tím jsme se dotkli ceny knih, což je první oblast, kde měla vydavatelská sféra naopak určitou „nadstandardní“ podporu. Ano, za komunismu byly knihy velmi laciné, ceny zpravidla naprosto neodpovídaly vynaloženým prostředkům na jejich výrobu a stát tedy výrobu knih dotoval nemalými částkami. Existovaly sice určité tabulky a algoritmy, podle nichž se cena knihy určovala, původně snad i vycházely z jakýchsi reálných hodnot. Ale ceny surovin i prací se postupem let měnily a tabulky zůstávaly. V okamžiku, kdy muselo i vydávání knih přejít na podmínky normálního trhu a kniha se musela v podstatě prodávat za takovou cenu, aby se její výroba zaplatila, byl cenový skok enormní a po určitou dobu pro mnohé čtenáře téměř prohibivní. To, spolu s již zmíněným faktem, že se na trhu náhle objevily atraktivní, dříve zcela nemyslitelné tituly, opět vychýlilo rovnováhu v neprospěch řečneme tradičních děl.

Druhým nadstandardním nástrojem dřívějších nakladatelství byl tzv. úvěr na trvale se obracející zásoby. Jako myšlenka to jistě bylo rozumné - knížky nejsou housky, aby se prodaly do odpoledne. Ale v praxi to vypadalo tak, že téměř nešlo o úvěr, ale o účet s neomezeným debetem, a nakladatelství, mělo-li špatný rok, zvýšilo své zadlužení např. z 90 milionů na 120 milionů, moc se kolem toho ani nemuselo vyjednávat, banka neprotestovala, úroky byly nulové. Jakmile ale banky přešly na normální podmínky bankovní-

tví, odmítaly půjčit další částky a naopak z již existujícího úvěru chtěly úroky, nevydělala si mnohá nakladatelství ani na tyto úroky a rychle se natolik zadlužila ve všech tiskárnách, že už jim nikdo žádnou zakázku nechtěl vzít, tudíž nic nemohla vydělat a kruh se krásně uzavřel.

Mnohé zárodky budoucího krachu si ale nesla nakladatelství sama v sobě: personální složení bylo asi nevyvážené nebo předimenzované, především v „obslužných“ profesích (je to nakonec jeden z Parkinsonových zákonů, že instituce s více než 100 zaměstnanci nepotřebuje dostávat práci zvenčí a žádnou práci taky neodevzdává), zaběhnuté postupy byly málo produktivní, asi byl nevhodný a nedostatečně profesionální odbyt a prodej knih. Leckdy po roce 1989 přispěl svou kapkou i fakt, že knihkupci v souladu s tehdy panujícím národním zvykem neplatili faktury.

Velké škody ale napáchala i neuvážená ediční politika. V dřívějších poměrech mělo každé nakladatelství svůj vymezený okruh působnosti (ve kterém díky tomu zpravidla bylo i na velmi dobré profesionální úrovni - po této stránce by se mohla mnohá dnešní vydavatelství od nich velmi učit!). Jakmile se ale toto omezení uvolnilo, všichni se vrhli na knižní trh s představami, že teď zbohatnou, a hodně, a rychle. A tak se vyrojily tituly, o kterých byli jejich výrobci přesvědčení, že „zmizí jako sníh na slunci“. Ale nezmizely, buď proto, že se očekávaná atraktivita nekonala, nebo i proto, že stejně geniální nápad mělo více vydavatelů a trh přehltlil. Nakladatelství technické literatury SNTL začalo např. vydávat staré Foglarovky, ale kromě pár nostalgických tatínek o ně neměl nikdo moc zájem.

Ono je to tak: Náklady na každý vydaný titul se většinou pohybují v řádu statisíců korun a přitom každý z nich nese své vlastní riziko. Z jedině špatně odhadnuté edice se vydavatel může vzpamatovávat léta. Jistě, stabilizovaný nakladatelský dům si může dovolit vydat čas od času jeden dva tituly, o nichž předem ví, že budou ztrátové, protože to považuje za přínosné pro českou literaturu, pro určitý obor apod., a ztrátu potom kompenzuje jinými, finančně výhodnějšími tituly. Ale musí opravdu dobře kalkulovat a odhadovat situaci na trhu a nesmí riskovat přes míru. Pravda je, že toto se v „kamenných“ nakladatelstvích po uvolnění trhu moc nedařilo. Snad by bylo možné, alespoň anonymně, uvést příklad: Jeden nakladatelský podnik měl výhodu oproti ostatním v tom, že jako jediný sídlil v nové budově. Nebylo tudíž nebezpečí průtahů spojených s možnými restitucemi a cíle vedení podniku se rozhodlo rychle svou budovu prodat bance. Z deseti podlaží si pro vlastní potřebu ponechali tři (což naznačuje cosi i o počtu potřebných zaměstnanců), za které navíc měli sjednáno na dobu deseti let symbolické nájemné. Získanými prostředky zcela uhradili úvěr na trvale se obracející zásoby, ještě jim zbyla slušná částka aktiv a k tomu ještě i po nezbytné probírce sklady plné dobře prodejných knih. Vesele se pustili do vydávání „skvělých ziskových“ titulů a do roka byli opět v dlužích. Přitom svým postupem eliminovali řadu z uvedených kritických úskalí. Byla to tedy zřejmě neuvážená a příliš riskantní ediční politika, která je posléze stála krk.

A navíc: jak se nakladatelské podniky pokoušely vplout do pro ně nezvyklých vod ziskového podnikání, stále více se vzdalovaly svému původnímu zaměření, své profesi, kterou uměly, opouštěly své kmenové obory, autory i čtenáře. Vydávání knih sice lze z inženýrského hlediska chápat jako proces, jehož záměrem je mimo jiné vytváření zisku. Především by ale měl každý vydavatel věnovat neustálou pozornost tvorbě dlouhodobých edičních programů a hledání místa na trhu, tzv. knižní niky, jejímu rozvíjení a pěstění.

Jak jsme viděli, výsledky na sebe nenechaly dlouho čekat: s výjimkou nakladatelství Academia, které bylo „chráněno“ jinými mechanismy, padly prakticky všechny nakladatelské domy zabývající se odbornou literaturou. Pravda je, že na jejich troskách vzniklo mnoho malých vydavatelství, některá z nich setrvala i u vydávání odborné a pedagogické literatury. Časem také velmi posílila pozice vysokoškolských vydavatelství, což zcela odpovídá situaci ve světě. Knihkupectví jsou dnes více než kdykoliv dříve plná krásných a technicky skvěle vybavených knih a čeští čtenáři, kteří jsou po léta zvyklí do knih investovat, se už zase do náruče knihkupců vrátili. Když se ale rozhlédnete po pultech, budete možná trochu v rozpacích, zvláště pokud hledáte odbornou literaturu. A ani profesionální provedení vydaných knížek není vždy bez vad. Argumenty, že je taková uspěchaná doba a není moderní se „zdržovat“ detaily, že i noviny se hemží věcnými chybami a redaktoři neumějí pořádně česky, by pro odbornou literaturu nebo obecně pro knížky platit neměly. Nezbyvá tedy, než trpělivě budovat a vylepšovat profesionalitu dnešních vydavatelských podniků a jejich pracovníků a zachraňovat z přežívající struktury odborných vydavatelství, co se dá.

POMOHOU SPONZOŘI NEBO GRANTY?

Titulů z oblasti odborné literatury na knižním trhu ubylo a prosadit vydání nějakého většího díla vyžaduje od autorů mnohdy větší úsilí, než samo sepsání díla. Musí se totiž na to zpravidla získat peníze - dotace, sponzorský dar, grant. Tyto prostředky potom potenciálního vydavatele nalákají, aby o knize vůbec byl ochoten uvažovat, protože pokryjí zčásti nebo zcela náklady na vydání díla. Většinou také přispějí ke snížení cen malonákladových knih, takže je vůbec prodejná, nebo se alespoň prodává lépe. Ekonomům se taková cenová intervence moc nelíbí, považují takové ceny za dumpingové. Konkurence na knižním trhu ale má charakter odlišný od jiných druhů zboží: odbornou knížku si přečte čtenář nevybírám podle toho, jestli je lacinější!

Grantová podpora vydávání knih stojí po celou dobu existence účelového financování trochu ve stínu podpory badatelských nebo experimentálních projektů, alespoň v některých oborech. Přitom nejsou žádné skutečné legislativní bariéry, které by financování odborných monografií z grantů bránily. Občas se objevuje názor, že sepsání a vydání odborné monografie není projekt výzkumu a vývoje. Dovolují si s tímto tvrzením nesouhlasit. Ve známém hesle Michela Faradaye jsou tři slovesa, všechna v imperativu: „Work,

finish, publish.“ Pokud čeští poskytovatelé, tedy grantové agentury, ediční projekty z účelových prostředků podporují, nezdá se ale, že by byla věnována soustavná a profesionální (myslím tím z hlediska edičního, nikoliv odborného) péče výběru těch děl a edic, které si grantovou podporu skutečně zaslouží a neobejdou se bez ní - nejde přitom o to investovat do této oblasti VÍCE, ale vynaložené prostředky investovat LÉPE. Samozřejmě je třeba v rámci veřejné soutěže hodnotit především odbornou kvalitu návrhu, ale právě v oblasti podpory edičních projektů se hodnocení neobejde bez posouzení finančních a odbytových možností navrhovaného díla. Určitě by jakákoliv snaha o koordinaci edičních projektů a o spolupráci s kvalitními vydavatelstvími přinesla i pro samotné grantové instituce kýženou zviditelnění v očích veřejnosti a znamenala by nesporný přínos pro českou vědu i v dlouhodobějším horizontu.

V Grantové agentuře ČR jsou projekty zahrnující podporu publikační a ediční činnosti podporovány v rámci standardní badatelských projektů - neexistuje tedy speciální typ projektů, které by bylo možné nazvat ediční. Detaily o poskytování účelové podpory na záležitosti tohoto typu jsou dostatečně zřejmé z textu na str. XXX. V rámci projektů řešených v letech 1993 až 2000 bylo finančně podporováno více než 700 knižních titulů, z toho téměř dvě třetiny spadaly do oblasti společenských věd. Proto jsme požádali o stručný rozbor členy předsednictva GA ČR za obor společenských věd (text přineseme v některém z příštích čísel).

Partnerská grantová instituce, Grantová agentura AV ČR, má podporu edičních projektů uspořádanou poněkud odlišně: Ediční projekty jsou zpracovávány jako samostatný program, takže objem prostředků na tuto aktivitu určuje Rada pro výzkum a vývoj. O podporu je možné se ucházet pouze pro malotirážní, neziskové tituly, které vzniknou jako výsledek řešení grantového projektu GA AV ČR nebo jiné české grantové instituce, a to do tří let po ukončení vlastního výzkumu. Poskytnuté prostředky jsou považovány za doplňkové, nelze z nich tedy hradit polygrafické náklady v plné výši, nelze je použít na autorské honoráře apod. O grant je možné požádat na již hotové dílo, trvání projektu je zpravidla jeden rok, max. dva roky. Ročně je podáno zhruba 20 až 25 žádostí, osm až devět z nich grant získá.

Problémy nejsou ale jenom na straně grantových institucí a uspořádání a koordinaci podpory edičních projektů z jejich strany. Nevyjasněný (a možná i nevyjasnitelný) je i vztah mezi jednotlivými zúčastněnými subjekty v celém edičním procesu. O tom, kdo je vhodným subjektem pro podávání grantové přihlášky v případě edičních projektů se zmiňujeme na jiném místě v tomto čísle. Je tam také zcela jasně konstatováno, že grantové agentuře nevznikají z důvodu finanční spoluúčasti k vydanému dílu žádná majetková práva ani práva osobnostní a rovněž nemůže být vlastníkem vyhotovených vydání díla. Jak je to ale se vztahem skutečného vlastníka (= vydavatele) a distributora (tj. knihkupce)? Z uvedeného výkladu je zřejmé, že díla vydaná s grantovou podporou mají celkově přijatelnější cenovou hladinu. Podle současných zvyklostí nakladatel ale může pouze tuto cenu

(neobvykle nízkou) uvést v tiráži pouze jako „doporučenou cenu“. Není ale žádná možnost, jak by on, nebo autor, nebo grantová agentura mohla donutit knihkupce, aby knihu za tuto cenu prodávali. Víme o případu, kdy dílo podporované GA ČR mělo uvedenou jako doporučenou cenu 280 Kč a i slušná pražská knihkupectví je nabízena za cenu přes 600 Kč. A autorům zbylo jenom jedině: potenciální zájem-

cům poradit, aby si knížku šli koupit do prodejny vydavatele - ten ji pochopitelně prodával za svou doporučenou cenu.

Je tedy řada problémů, které přetrvávají, znovu se objevují, vznikají. Nenechme se ale odradit a snažme se dál hledat cesty - knížky za to určitě stojí!

/jul/

Jak je to s nabídkou licence podle zákona o výzkumu a vývoji?

Příjemci a řešitelé grantových projektů upozornili GA ČR na problémy, které by mohly vzniknout při uplatňování výsledků řešení grantových projektů, pokud dojde k jejich patentové ochraně a poté by měli postupovat podle ustanovení zákona č. 130/2002 Sb. Na základě jejich podnětu jsme vyžádali nejprve rozbor situace, který poskytla předsedkyně oborové komise technických věd, Ing. Marcela Šafářová, a k němu potom GA ČR získala stanovisko odborné firmy zabývající se patentovou ochranou. Za laskavé zpracování stanoviska děkujeme. GA ČR předpokládá, že se dále uvedené stanovisko pokusí uplatnit při nejbližším možném termínu pro podávání návrhů na novelu zákona č. 130/2002 Sb.

Ustanovení zákona č. 130/2002 Sb. ve vztahu k účinkům „nabídky licence“ ve smyslu § 19 patentového zákona

Podle ustanovení § 16 odst. 2 zákona č. 130/2002 Sb., v platném znění, je příjemce povinen výsledek veřejné zakázky chránit podle patentového zákona (je-li to možné s ohledem na předmět ochrany). Účelem, smyslem a obsahem patentové ochrany je zveřejnění technického řešení (jež se tak stává tzv. stavem techniky), jeho zápis do příslušného rejstříku vedeného Úřadem průmyslového vlastnictví a zejména pak vznik legálního monopolu k tomuto chráněnému technickému řešení ve prospěch jeho vlastníka, kterýžto monopol je jednak garantován zákonem a ze zákona vymahatelný (zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), jednak je zákonným prostředkem získání finančních a tržních výhod pro vlastníka patentu.

Podle ustanovení § 16 odst. 5 zákona č. 130/2002 Sb. je ale zároveň příjemci uloženo učinit nabídku licence ve smyslu § 19 patentového zákona. Smyslem tohoto závazku je nepochybně požadavek, aby chráněné technické řešení, na jehož vytvoření a ochranu byly, byť i jen částečně, využity finanční prostředky z veřejných zdrojů, bylo přístupné i ostatním subjektům, které se na naplňování těchto veřejných zdrojů podílejí (například plněním daňových povinností).

Můžeme konstatovat, že výše označený cíl a smysl citované právní úpravy je správný a logický. Zjevně vadný je ale zákonem určený prostředek dosažení tohoto cíle – právní institut nabídky licence podle § 19 patentového zákona. Prohlášením o nabídce licence (které nelze vzít zpět) se přihlašovatel, resp. majitel patentu zřiká toho nejdůležitějšího práva, jež mu patentová ochrana přináší, výlučného monopolu k využívání předmětu patentu. Po učinění nabídky licence, která se zveřejňuje zápisem do patentového rejstříku, vznikne automaticky a bez dalšího právo k využití chráněného řešení **každému, kdo prohlásí, že nabídku licence přijímá a písemně to sdělí majiteli patentu**. Tedy ne tomu subjektu, který se podílel na naplnění veřejných zdrojů, z nichž byl vývoj a ochrana technického řešení financován, ani tomu, kdo přistoupí na obvyklé licenční podmínky, nýbrž **každému** (tedy např. i zahraniční konkurenci). Zákon sice konstatuje, že vznikem tohoto práva není dotčeno právo majitele patentu na úhradu ceny licence, v praxi je ale toto ustanovení pro majitele patentu jen velmi obtížně vymahatelné, neboť vzniku práva na licenční platby nepředchází dohoda o podmínkách licence uzavřením příslušné smlouvy.

Z výše uvedených skutečností je podle našeho přesvědčení zřejmé, že prohlášením nabídky licence ztrácí jak příjemce (zde majitel patentu), tak i poskytovatel podpory z veřejných zdrojů nejen legální monopol na využívání patentovaného technického řešení (který je vlastně smyslem a nejdůležitějším právním prvkem patentové ochrany), nýbrž i možnost teritoriální i věcný rozsah užívání jakkoli ovlivňovat. To samozřejmě s sebou nese i ten důsledek, že v případě nabídky licence nelze objektivně a reálně počítat nejen s tím, že by v takovém případě přinesla patentová ochrana jinak očekávaný finanční přínos (zisk z licenčních plateb), ale ani s tím, že by se majiteli patentu či poskytovateli podpory z veřejných zdrojů alespoň vrátily finanční prostředky vložené do vývoje a zajištění právní ochrany.

Stanovisko k ustanovení §16 zákona č. 130/2002 Sb. v platném znění:

Vyjádření se týká níže uvedeného ustanovení zákona:

„(5) Je-li výsledkem výzkumu a vývoje financovaného z veřejných prostředků patentovaný vynález, vztahuje se na něj ustanovení o zaměstnaneckých vynálezech a majitel patentu je povinen učinit nabídku licence podle zvláštních právních předpisů (zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů; Zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám ve znění pozdějších předpisů).“

Ustanovení bodu 5) § 16 zákona č. 130/2002 Sb. by podle našeho názoru mělo být **zrušeno**, a to z těchto důvodů:

- Pro úspěšné komerční využití patentu jeho majitelem je jednou z nejdůležitějších podmínek právě výlučný monopol na technické řešení. U nejvýznamnějších vynálezů s vysokým komerčním potenciálem může být nabídka licence na český patent důvodem ke ztrátě zájmu nabyvatele. Nabyvatelé, zejména velké zahraniční firmy, nemají nedostatek nabízených projektů a vyhýbají se těm, které mají právní vady, za níž by pravděpodobně byla považována nevýlučnost v ČR a možný přístup k licenci všech případných zájemců o nový vynález.
- Z licenční praxe je známo, že subjekty, které využijí institut nabídky licence, nejsou většinou ochotny ani schopny hradit adekvátní licenční poplatky, přesto však jim nevýlučná licence být poskytnuta musí, bez možnosti posouzení technické i komerční způsobilosti zájemce. Potom je komerčně výhodná výlučná licence udělená technicky i finančně silnému nabyvateli znemožněna.
- V současné době je velmi mnoho mnohostranných vědeckých spoluprací, jejichž výsledkem jsou společné patenty a některé ze spolupracujících stran mají sjednané právo výlučného využívání budoucích výsledků. České spolupracující instituce někdy využívají částečnou grantovou pod-

poru i v těchto projektech. To, že by podle diskutovaného ustanovení takový vynález mohly využívat i jiné subjekty, které by přijaly nabídku licence a přitom v původní spolupráci neparticipovaly, by v konečné fázi zcela znehodnotilo celý projekt.

- Podobným vývojem od vlastnictví vědeckých výsledků poskytovateli grantů až po úplné a nijak neomezené vlastnictví organizací, které je vytvořily, prošly i legislativy jiných zemí a dospěly k tomu, že výsledky výzkumu vzniklé z veřejných prostředků vlastní **bez jakýchkoli omezení** organizace, kde vynálezy vznikly. Ukazuje se totiž, že největší společenský prospěch – rozvoj společnosti na mnoha úrovních jako vznik nových firem, nových pracovních míst, technický pokrok a zlepšení kvality života obyvatelstva – nastává, mají-li výzkumné organizace volnost při komerčním nakládání s vynálezy. Organizace samy spolu s vynálezci nejlépe rozhodnou podle povahy technického řešení, zda je vhodné jednat s jediným nabyvatelem (monopolistou), nebo zda hledat více nabyvatelů třeba i cestou nabídky licence podle platných předpisů, aby prospěch z využití vynálezu byl co nejvyšší.
- Důsledkem uplatňování ustanovení bodu 5) §16 zákona č. 130/2002 Sb. bude snižena motivace pracovišť i jednotlivých vědců a výzkumníků, protože perspektiva dobrého komerčního zhodnocení právě zásadních technických řešení bude narušena a pro případné zájemce bude méně atraktivní.

Ustanovení bodu 5) §16 tak působí proti duchu zákona, bude příčinou částečného znehodnocení investovaných veřejných prostředků a sníží jejich návratnost.

Praha, 10. 1. 2007

INVENTIA s.r.o.
Politických vězňů 7
110 00 Praha 1
Ing. Vladimíra Husáková, MBA
Ing. Jana Kühnlová